

În Biblioteca Centrală de Stat se păstrează mai multe scrisori inedite ale lui Vasile Goldiș către diferite personalități remarcabile românești. Una dintre acestea este adresată marelui inventator român inginerul aviator Aurel Vlaicu. Ea este datată 6 martie 1913 și reflectă frământările împrejurări prin care trecea Aurel Vlaicu înaintea tragicului său sfârșit prematur.

Scrisoarea este de fapt răspunsul lui Vasile Goldiș către Aurel Vlaicu, care-i ceruse anterior să sprijine organizarea unei colecte publice în Transilvania în vederea construirii unui avion, posedînd un motor de mare capacitate, de o concepție nouă. Temerarul proiect al lui Aurel Vlaicu cerea desigur mari investiții, fiind foarte costisitor, iar Vlaicu voia să intre în posesia sumelor colectate, aflîndu-se în mare jenă financiară. Într-adevăr, Vasile Goldiș, în urma scrisorii adresate lui, intervine stăruitor pe lângă comitetul care se ocupa, la Arad, cu colecta amintită, iar acesta a hotărît să se intereseze prin intermediul băncii arădene „Victoria” de toate fondurile din celelalte centre românești transilvănene pentru a putea fi depuse în folosul inventatorului la instituțiile de credit din Vechea Românie. Pe lângă aceste date informative conținute în scrisoarea de răspuns a lui Vasile Goldiș, ea mai cuprinde și alte pasaje din care reiese limpede și viguroasă concepția marelui bărbat politic arădean asupra întreprinderii lui Aurel Vlaicu, considerînd-o de importanță deosebită pentru națiunea română¹. Conștient de faptul că avionul lui Vlaicu, ca de altfel întreaga sa activitate, reprezintă nu numai o acțiune tehnică, Vasile Goldiș conchide în rîndurile scrisorii că va trebui „să ieșim fără nici o greșeală din toată treaba”. În acest sens poate fi luată și afirmația din scrisoare în care se arată că pentru a putea fi subliniat o dată

¹ „...Istoria cuprinde atîtea cazuri, care ne vorbesc cum un erou sau altul a ridicat la înălțimi fabuloase prestigiul și bunăstarea neamului său. Popoare mici și neînsemnate au fost împinse puternic în fruntea altora, prin eroii lor.

Și un erou, un tînăr erou, cu ochii luminați de o modestie plină de încredere, ne-a trimis satul Bîntînți (azi comuna Aurel Vlaicu, județul Hunedoara — n.n.) să ne treacă pe aripile pajurei lui, să ne treacă numele din țară-n țară prin bătrîna Europă și prin lumea întreagă.

Vlaicu e azi o celebritate.”

Specialiștii străini îl asigură că dintre tot ce s-a construit pînă azi pe terenul aviației, numai el va putea învinge capriciile vremilor.

La Aspern lumea l-a aplaudat frenetic și nu era numai el singur. Ce are Europa mai bun îi stă în față: francezii îndrăzneți și plini de mîndrie, italienii și alții se băteau cu aerul și alergau neastîmpărați, alergau după victorii, ca vultuurii după pradă. Lumea aplauda înebunită, voința de fier, în secolul lipsei de voință.

Acolo era și Aurel Vlaicu și cu el emblema geniului nostru”. (Vasile Goldiș, *Aurel Vlaicu*, în *Scrieri social-politice și literare*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și bibliografie de Mircea Popa și Gheorghe Șora. Cuvînt înainte de acad. Ștefan Pascu, Timișoara, 1976, p. 257).

mai mult caracterul popular, organizat, al acțiunii de colectare a fondurilor, comitetul arădean va publica o „socoată publică“ despre banii colectați ceea ce s-a și întâmplat. Pe de altă parte, pentru a avea dovada unei gestiuni cinste a fondurilor obținute, Vasile Goldiș cerea în scrisoarea sa părerea genialului aviator, dacă nu ar fi mai potrivit ca sumele să fie achitate direct fabricii ce-i furniza motorul de care el avea nevoie.

Scrisoarea mai conține și alte amănunte personale privind viața celor două personalități ale poporului nostru și ea aruncă, oricum, o lumină nouă, interesantă asupra prieteniei dintre ei, la fundamentul căreia stăteau profundele idealuri patriotice de unitate națională ale tuturor românilor, înfăptuite odată cu actul istoric de memorabilă cinstită din furtunosul an 1918.

Pătruns de necesitatea istorică a desființării granițelor dintre frați, Aurel Vlaicu a indicat ca un înaintemergător drumul pe care avea să-l urmeze națiunea română la 1918 pentru biruința și înfăptuirea aspirațiilor ei multiseculare.

ANEXĂ:

Arad, 6 martie 1913

Iubite Domnule Vlaicu,

Am vorbit cu d[omnul] Raicu în chestia banilor, D[omnia] Sa a convocat imediat la ședință Comitetul care se instituisse pentru adunarea banilor. S-a zis, că înainte de toate să provocăm toate băncile de la noi, să raporteze [băncii — n.n.] „Victoriei“, dacă se află la dîsele ori ba depuși bani pentru aeroplan, iar dacă s-ar afla să dea socoteală despre ei și să-i trimită la „Victoria“ ca să se poată publica o socoată esactă [exactă — n.n.] și definitivă despre toți banii adunați, căci banii sunt lucru gingaș și noi trebuie să ieșim fără nici/o greșeală din toată treaba.

S-a mai zis apoi, că oare nu ar fi mai corect, ca banii adunați la noi aici să-i plătim noi direct firmei care-ți va trimite motorul. Asta s-ar face așa ca D[umnea]-ta să scrii acelei firme, că suma cutare și cutare (cîtă îți vom arăta noi cît mai curînd în epistola oficioasă) o va primi de la banca „Victoria“ din Arad cu chitanță obișnuită. Atunci noi am putea adevăra totdeauna că banii adunați de noi pentru aeroplan de fapt numai pentru aeroplan, respective pentru motor, s-au folosit exclusiv pentru scopul pentru care s-au dat.

Te rog să-mi comunicî părerea D[umii]tale la acest lucru.

Te salu[ți] cu deosebit drag. Salutări de la nevastă-mea care e încă tot bolnavă și oșă. Eu marți plec cu dînsa la Budapesta să consultăm vr[e]-un specialist².

Vasile Goldiș

VASILE GOLDIȘ AN AUREL VLAICU

Zusammenfassung

Der Autor beschreibt die begeisterte Beschäftigung des namhaften siebenbürger Patrioten Vasile Goldiș für das Sammeln einer nennenswerten Geldsumme für den Bau eines vom rumänischen Ingenieur Aurel Vlaicu erfundenen Flugzeuges.

² Biblioteca Centrală de Stat, mss. nr. de inventar 14958, București (scrisoare inedită).

In einem Brief vom. 6. März 1913 benachrichtigt Vasile Goldiș seinen grossen Freund Aurel Vlaicu über die Art, wie er das Auftreiben einer derart hohen Summe auffasst. Die Arader Bank „Victoria“ wird mit der Angelegenheit beauftragt und bevollmächtigt, die für die Lieferung des Motors notwendige Summe an die Herstellerfirma zu überweisen.

Man verlangt die Meinung Aurel Vlaicus zu diesem Verfahren, damit es legal sei und der Bau seines Flugzeuges beschleunigt werde.

In anderen Dokumenten unterstreicht Vasile Goldiș die ausserordentliche Bedeutung der rumänischen Erfindung im Bereich der Luftfahrt sowie den Genius Aurel Vlaicus, der als ein Ikarus seines Volkes betrachtet wird.